

Оксана Анатоліївна МОРОЗОВСЬКА

аспірантка, Київський університет права НАН України; керівник апарату Святошинського районного суду м. Києва

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7903-8172>

e-mail: morozovska28@gmail.com

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ "НЕБЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ" ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

У статті здійснено дослідження кримінально-правового значення терміну «небезпечна продукція» за законодавством України. Кримінальний кодекс України під небезпечною продукцією розуміє продукцію, що не відповідає вимогам до безпечності продукції, встановленим нормативно-правовими актами. Найбільш прийнятним, на думку вчених, є визначення продукції, яке охоплює харчові і нехарчові товари, а також роботи і послуги. Небезпечною є продукція, яка за звичайних умов використання становить ризик для життя і здоров'я людей, майна споживачів (користувачів), а також для навколишнього природного середовища.

Ключові слова: небезпечна продукція, недоброякісна продукція, технічний регламент

ВСТУП

Конституція України гарантує, що держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів (ст. 42) [1]. Питання безпечності продукції, яка вводиться в обіг на ринку України, досліджували у своїх роботах П.П. Андрушко, О.М. Готін, О.О. Дудоров, Н.В. Наумчук, А.М. Ришелюк, Т.А. Сокур, М.І. Хавронюк, А.М. Цюра та ін. Кримінальний кодекс (КК) України передбачає відповідальність за умисне введення в обіг (випуск на ринок України) небезпечної продукції, тобто такої продукції, що не відповідає вимогам до безпечності продукції, встановленим нормативно-правовими актами, якщо такі дії вчинені у великих розмірах (ст. 227) [2].

МЕТА статті – визначення кримінально-правового значення терміну «небезпечна продукція» за законодавством України.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою дослідження є діюча національна законодавча база та праці провідних вчених. Використано методи теоретичного узагальнення, аналізу, синтезу тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Законодавство про захист прав споживачів складається із Закону України «Про захист прав споживачів», Цивільного кодексу (ЦК) України, Господарського кодексу (ГК) України та інших нормативно-правових актів, що містять положення про захист прав споживачів (ч. 1 ст. 2) [3]. ЦК і ГК України не містять визначення терміну «небезпечна продукція».

Закон України «Про захист прав споживачів» використовує терміни «безпека продукції» та «належна якість товару, роботи або послуги». Терміном «продукція» охоплюється будь-який виріб (товар), робота чи послуга, що виготовляються, виконуються або надаються для задоволення суспільних потреб (п. 19 ст. 1). Під безпекою продукції розуміється відсутність будь-якого ризику для життя, здоров'я, майна споживача та

навколишнього природного середовища за звичайних умов використання, зберігання, транспортування, виготовлення та утилізації продукції (п. 1 ст. 1). Належна якість товару, роботи або послуги є властивістю продукції, яка відповідає вимогам, встановленим для цієї категорії продукції у нормативно-правових актах, й умовам договору із споживачем (п. 13 ст. 1).

Закон України «Про захист прав споживачів» також зобов'язує вводити в обіг та реалізовувати продукцію, стосовно якої нормативно-правовими актами, зокрема технічними регламентами, встановлено вимоги до безпеки для життя, здоров'я, майна споживачів та навколишнього природного середовища (ч. 4 ст. 14) [3].

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» технічним регламентом є нормативно-правовий акт, в якому визначено характеристики продукції або пов'язані з ними процеси і методи виробництва, включаючи відповідні адміністративні положення, додержання яких є обов'язковим. Він може також містити вимоги до термінології, позначень, пакування, маркування або етикетування тією мірою, з якою вони застосовуються до продукції, процесу або методу виробництва (ч. 1 ст. 1) [4].

О.О. Дудоров вважає невдалою бланкетну вказівку на небезпечність продукції у чинній ст. 227 КК України, яка пов'язана лише з вимогами, встановленими нормативно-правовими актами. Чинне законодавство містить кілька визначень поняття «продукція». За умов відсутності бажаної уніфікації відповідної термінології найбільш прийнятним для кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого ст. 227 КК України, на думку вченого, є визначення продукції, закріплене у Законі «Про захист прав споживачів», яке охоплює харчові і нехарчові товари, а також роботи і послуги [5, с. 216].

О.М. Готін зазначає, що в умовах радянської планової економіки суспільна небезпека випуску або реалізації недоброякісної продукції зумовлювалася породженням зазначеним злочином непродуктивних витрат у соціалістичному господарстві. Зрив планових

поставок промислової продукції через її недоброякісність спричинював ланцюгову реакцію з недопоставками сировини, матеріалів, комплектуючих виробів тощо в межах галузі народного господарства і далі знаходив свій вияв у дезорганізації механізму господарювання загалом [6, с. 9].

М.І. Хавронюк під небезпечною продукцією розуміє виріб (товар), робота чи послуга, якими створено ризик для життя, здоров'я, майна споживача і навколишнього природного середовища за звичайних умов використання, зберігання, транспортування, виготовлення і утилізації продукції. Вчений також пропонує у КК України передбачити кримінальну відповідальність за випуск на товарний ринок вочевидь фальсифікованої продукції, під якою розуміє будь-яку продукцію, виготовлену з порушенням технології чи вимог до маркування та пакування, розміщення інформації про товар на його упаковці тощо [7, с. 172].

О.О. Дудоров слушно звертає увагу на те, що небезпечну продукцію не слід ототожнювати з фальсифікованою продукцією. Під останньою розуміється продукція, виготовлена з порушенням технології або неправомірним використанням знака для товарів та послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само неправомірним відтворенням товару іншої особи (п. 27 ч. 1 ст. 1 Закону «Про захист прав споживачів»). За своїми характеристиками фальсифікована продукція теоретично може бути і якісною, і безпечною [5, с. 218].

А.М. Ришелюк визначає продукцію як будь-який виріб (товар), процес чи послуга, що виготовляється, здійснюється чи надається для задоволення суспільних потреб. Поняття «товар» охоплюється поняттям продукція.

Безпечною нехарчовою продукцією є будь-яка продукція, яка за звичайних або обґрунтовано передбачуваних умов використання (зокрема стосовно строку служби та за необхідності введення в експлуатацію вимог до встановлення і технічного обслуговування) не становить жодного ризику чи становить лише мінімальні ризики, зумовлені використанням такої продукції, які вважаються прийнятними і не створюють загрози суспільним інтересам. Безпечним харчовим продуктом вважається харчовий продукт, який не справляє шкідливого впливу на здоров'я людини та є придатним для споживання.

Вчений робить висновок, що нехарчова продукція або харчові продукти, які не відповідають поданим вище вимогам, вважаються небезпечними. Нехарчова продукція може вважатися небезпечною також і тоді, коли така шкода має вигляд «побічного ефекту» (наприклад, внаслідок шкідливого випромінювання, яке виникає під час роботи певного пристрою, тоді як сама така робота не завдає шкоди здоров'ю) [8, с. 776–777].

В.Я. Тацій під продукцією розуміє будь-яку речовину, препарат або інший товар, виготовлений в ході виробничого процесу. Особливістю небезпечної продукції, на його думку, є те, що вона у разі її використання, за передбачених для неї умов, створює загрозу суспільним інтересам – безпеці життя та здоров'я людей, безпечним умовам праці, захисту прав споживачів (користувачів), захисту довкілля. Причини того, що продукція стала небезпечною, можуть бути пов'язані

безпосередньо з виробничим процесом, порушенням правил зберігання товару, закінченням кінцевих строків реалізації тощо [9, с. 288–289].

Н.В. Наумчук найбільш прийнятним вважає визначення продукції, яке охоплює будь-які товари, як харчові, так і не харчові, а також роботи і послуги. Дослідник пропонує також враховувати стандарти, норми, правила і технічні умови в частині положень стосовно визначення небезпечності продукції [10, с. 244–245].

Т.А. Сокур у своєму дисертаційному дослідженні робить висновок, що небезпечна продукція є видом недоброякісної продукції та є більш вузьким поняттям ніж остання. А отже, визначення недоброякісної продукції включає в себе поняття небезпечної продукції, і навпаки – визначення небезпечної продукції входить до поняття недоброякісної продукції. А це, зі свого боку, виключає необхідність передбачення в одній диспозиції кримінально-правової норми поряд з ознакою недоброякісності продукції вказівку на небезпеку продукції [11, с. 112–113].

А.А. Цюра також висловлює думку, що виходячи з тих реалій, в яких живе сучасне українське суспільство, декриміналізація випуску недоброякісної продукції може відповідно вплинути на наповнення вітчизняного ринку саме недоброякісними товарами [12, с. 422].

П.П. Андрушко з цього приводу слушно зазначає, що якщо продукція, яку придбає споживач, виявиться тільки неякісною, то буде заподіяно істотну шкоду його майновим правам, а якщо ж і небезпечною, то буде створюватись загроза для життя та здоров'я споживача. У випадку використання такої небезпечної продукції за призначенням реальна шкода може бути спричинена здоров'ю або життю споживача. Звісно, коли порушуються майнові права споживачів у зв'язку із реалізацією їм недоброякісної продукції, то існують насамперед різного роду цивільно-правові, господарсько-правові механізми охорони їх прав, а також більш суворі засоби адміністративного права [13, с. 789].

О.М. Готін та О.О. Дудоров підтримують цю позицію, зазначаючи, що в умовах ринкової економіки матеріальна шкода, що заподіюється суб'єктам господарювання через випуск або реалізацію недоброякісної продукції, істотно не впливає на публічні інтереси. Власне, захист приватних прав фізичних або юридичних осіб (тобто споживачів товарів, послуг і робіт) може бути ефективно досягнутий за допомогою цивільно-правового або господарсько-правового механізмів.

Втручання держави у договірні відносини між сторонами, зокрема з використанням кримінально-правових засобів реагування, доцільне лише у випадках, коли діянням особи завдано шкоди здоров'ю чи життю людей або створена загроза заподіяння такої шкоди [6, с. 9].

Стосовно відносин між суб'єктами господарювання з приводу поставки недоброякісної продукції, то у цьому разі доречною є регламентована ГК і ЦК України майнова відповідальність контрагента за неналежне виконання господарсько-правових і цивільно-правових зобов'язань [5, с. 216].

Варто зазначити, що проект нового КК (станом на 14 липня 2022 р.) небезпечну продукцію визначає як виріб (товар), робота чи послуга, що не відповідає вимогам безпечності та за звичайних умов викорис-

тання, зберігання, транспортування, виготовлення або утилізації становить небезпеку для життя, здоров'я, майна людини чи навколишнього природного середовища (ст. 6.1.1.) [14].

ВИСНОВКИ

Отже, найбільш прийнятним, на думку вчених, є визначення продукції, яке охоплює харчові і нехарчові товари, а також роботи і послуги. Небезпечною є

продукція, яка за звичайних умов використання становить ризик для життя і здоров'я людей, майна споживачів (користувачів), а також для навколишнього природного середовища. Застосування кримінальної відповідальності у разі порушення майнових прав споживачів у зв'язку із реалізацією їм продукції ненадлежащої якості (недоброякісної продукції) є недоцільним.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20010405>.
3. Про захист прав споживачів: Закон України від 15.01.1994 р. № 3682-XII. (в редакції 01.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
4. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15.01.2015 р. № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19/ed20150115#Text>.
5. Дудоров О.О., Дудорова К.Б. Умисне введення в обіг на ринку України небезпечної продукції: проблеми кваліфікації та вдосконалення законодавства. *Вісник Запорізького національного університету України: Юридичні науки*. 2012. № 2 (ч. 1). С. 216–223.
6. Готін О.М. Кримінальна відповідальність за випуск або реалізацію недоброякісної продукції в умовах ринкової економіки (проблеми теорії та практики): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2003. 25 с.
7. Хавронюк М.І. Право споживачів на безпечність продукції: кримінально-правове забезпечення: монографія. Київ, 2011. 324 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ, 2019. 1384 с.
9. Кримінальне право України: Особлива частина / В.Я. Тацій та ін. Харків, 2020. 768 с.
10. Наумчук Н.В. Проблеми визначення предмета злочину, передбаченого статтею 227 КК України (умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції). *Право і суспільство*. 2014. № 1-2. С. 243-245.
11. Сокур Т.А. Кримінальна відповідальність за умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2021. 272 с.
12. Цюра А. Теоретико-прикладні проблеми визначення об'єкта злочину «умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції». *Право України*. 2012. № 9. С. 416-424.
13. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, С.В. Фесенка. Київ, 2008. 1428 с.
14. Проект нового Кримінального кодексу України (станом на 14.07.2022 р.). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/05/19/kontrolnyj-proekt-kk-18-05-2022.pdf>

References

1. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated 28.06.1996 # 254k/96-VR. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (in Ukrainian).
2. Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 05.04.2001 # 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20010405> (in Ukrainian).
3. On the protection of consumer rights: Law of Ukraine dated 15.01.1994 # 3682-XII. (01.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (in Ukrainian).
4. On technical regulations and conformity assessment: Law of Ukraine dated 15.01.2015 # 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/12419/ed20150115#Text> (in Ukrainian).
5. Dudorov O.O., Dudorova K.B. Intentional introduction of dangerous products into circulation on the market of Ukraine: problems of qualification and improvement of legislation. *Bulletin of the Zaporizhzhya National University of Ukraine: Legal Sciences*. 2012. # 2 (ch. 1). pp. 216–223 (in Ukrainian).
6. Hotin O.M. Criminal liability for the release or sale of substandard products in the conditions of a market economy (problems of theory and practice): author's abstract ... PhD in legal sciences: 12.00.08. Kyiv, 2003. 25 p. (in Ukrainian).
7. Khavroniuk M.I. Consumers' right to product safety: criminal legal protection: monograph. Kyiv, 2011. 324 p. (in Ukrainian).
8. Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine / M.I. Melnyk, M.I. Khavroniuk. Kyiv, 2019. 1384 p. (in Ukrainian).
9. Criminal law of Ukraine: Special part / V.Ya. Tatsii et al. Kharkiv, 2020. 768 p. (in Ukrainian).
10. Naumchuk N.V. Problems of determining the subject of the crime provided for in Article 227 of the Criminal Code of Ukraine (deliberate introduction into circulation on the market of Ukraine (release on the market of Ukraine) of dangerous products). *Law and society*. 2014. № 1-2. pp. 243-245 (in Ukrainian).
11. Sokur T.A. Criminal liability for the deliberate introduction into circulation on the market of Ukraine (release on the market of Ukraine) of dangerous products: diss. ... PhD in legal sciences: 12.00.08. Zaporizhzhia, 2021. 272 p. (in Ukrainian).
12. Tsiura A. Theoretical and applied problems of defining the object of the crime «deliberate introduction into circulation on the market of Ukraine (release on the market of Ukraine) of dangerous products». *Law of Ukraine*. 2012. № 9. pp. 416-424 (in Ukrainian).
13. Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine / ed. P.P. Andrushko, V.H. Honcharenko, Ye.V. Fesenko. Kyiv, 2008. 1428 p. (in Ukrainian).
14. Draft of the new Criminal Code of Ukraine (as of July 14, 2022). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/05/19/kontrolnyj-proekt-kk-18-05-2022.pdf> (in Ukrainian).

Oksana MOROZOVSKA

postgraduate student, Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine; chief of staff of the Sviatoshyn District Court of Kyiv

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7903-8172>

e-mail: morozovska28@gmail.com

CRIMINAL LEGAL MEANING OF "DANGEROUS PRODUCT" ACCORDING TO THE LEGISLATION OF UKRAINE

The paper examines the criminal-legal meaning of the term «dangerous product» under the legislation of Ukraine. The Criminal Code of Ukraine defines dangerous products as products that do not meet the requirements for product safety established by normative legal acts. The Law of Ukraine «On the Protection of Consumer Rights» uses the terms «product safety» and «adequate quality of goods, work or services». The term «product» covers any product (goods), work or service that is manufactured, performed or provided to meet public needs. Product safety means the absence of any risk to the life, health, property of the consumer and the natural environment under normal conditions of use, storage, transportation, manufacture and disposal of products. The proper quality of goods, work or services is a property of products that meets the requirements established for this category of products in regulatory acts and the terms of the contract with the consumer.

The Law of Ukraine «On the Protection of Consumer Rights» also obliges to put into circulation and sell products for which regulatory and legal acts, including technical regulations, establish requirements regarding safety for life, health, property of consumers and the natural environment.

The most acceptable, according to scientists, is the definition of products, which includes food and non-food products, as well as works and services. Dangerous products are products that, under normal conditions of use, pose a risk to the life and health of people, the property of consumers (users), as well as to the natural environment. The application of criminal liability in case of violation of the property rights of consumers in connection with the sale to them of products of inadequate quality (substandard products) is inappropriate.

Keywords: dangerous products, substandard products, technical regulations